

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА МЕДИЧНА АКАДЕМІЯ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ
ІМЕНІ П. Л. ШУПИКА

ЗАТВЕРДЖЕНО

Голова Приймальної комісії

академік НАМН України професор

Ю. В. Вороненко

«08» _____ 02 _____ 2017 р.

**ПРОГРАМА ВСТУПНОГО ІСПИТУ
ДО АСПІРАНТУРИ
за науковою спеціалізацією
“ОФТАЛЬМОЛОГІЯ”
14.01.18**

Київ - 2017 рік

Програма підготовки для вступу в аспірантуру (ад'юнктуру) у вищі медичні навчальні заклади освіти III-IV рівнів акредитації зі спеціальностей «Офтальмологія» та «Дитяча офтальмологія» розроблена співробітниками кафедри офтальмології Національної медичної академії післядипломної освіти імені П.Л. Шупика згідно з Законом України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 року № 1556-VII, Наказом Міністерства Охорони Здоров'я України № 61 від 10. 04. 1992 року та Наказу МОЗ України від 10.12.2010 року №1088 «Про удосконалення післядипломної освіти лікарів», та передбачає підготовку лікарів офтальмологів та дитячих офтальмологів до вступних іспитів.

Рецензенти:

Вітовська О.П. доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри офтальмології Національного медичного університету імені О.О. Богомольця, головний позаштатний офтальмолог МОЗ України.

Біляєва О.О. доктор медичних наук, професор, професор кафедри загальної та невідкладної хірургії Національної медичної академії післядипломної освіти імені П.Л. Шупика.

СКЛАД ПРЕДМЕТНОЇ КОМІСІЇ:

1. Риков С.О.
завідуючий кафедрою офтальмології
НМАПО імені П.Л. Шупика,
доктор медичних наук, професор
2. Могілевський С.Ю.
професор кафедри офтальмології
НМАПО імені П.Л. Шупика,
доктор медичних наук, професор
3. Шаргородська І.В.
доцент кафедри офтальмології
НМАПО імені П.Л. Шупика,
кандидат медичних наук, доцент
4. Петренко О.В.
доцент кафедри офтальмології
НМАПО імені П.Л. Шупика,
доктор медичних наук, доцент
5. Барінов Ю.В.
доцент кафедри офтальмології
НМАПО імені П.Л. Шупика,
кандидат медичних наук, доцент
6. Акіменко О.В.
доцент кафедри офтальмології
НМАПО імені П.Л. Шупика,
кандидат медичних наук, доцент
7. Туманова О.В.
доцент кафедри офтальмології
НМАПО імені П.Л. Шупика,
кандидат медичних наук, доцент
8. Лаврик Н.С.
доцент кафедри офтальмології
НМАПО імені П.Л. Шупика,
кандидат медичних наук, доцент
9. Лисенко М.Г.
асистент кафедри офтальмології
НМАПО імені П.Л. Шупика,

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Зміст програми вступних іспитів до аспірантури охоплює весь обсяг теоретичних знань, умінь і практичних навичок, необхідних лікарю-спеціалісту – офтальмологу та лікарю – дитячому офтальмологу для наукової роботи, а також для подальшої самостійної роботи і надання кваліфікованої допомоги хворим на базах кафедри під час проходження аспірантури. Спеціалісти за фахом «Офтальмологія» та «Дитяча офтальмологія» при вступі в аспірантуру повинні володіти базовими знаннями з офтальмології та дитячої офтальмології, обґрунтовано відповідати на запитання екзаменаційних білетів та вміти розв'язувати ситуаційні задачі.

Аспірантура (ад'юнктура) є однією з форм післядипломної підготовки випускників усіх факультетів вищих медичних закладів освіти III-IV рівнів акредитації незалежно від підпорядкування та форми власності, після закінчення якої в результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти відповідної освітньо-наукової програми та публічного захисту дисертації у спеціалізованій вченій раді присуджується ступінь доктора філософії.

Аспірантура (ад'юнктура) проводиться у формі очного (заочного) навчання на кафедрах вищих медичних закладів освіти III-IV рівнів акредитації і закладів післядипломної освіти та стажування в базових установах охорони здоров'я. Нормативний строк підготовки доктора філософії в аспірантурі (ад'юнктурі) становить чотири роки. Підготовка офтальмологів та дитячих офтальмологів до вступу в аспірантуру (ад'юнктуру) проводиться індивідуально, на підставі програми підготовки для вступу в аспірантуру (ад'юнктуру).

Основною метою аспірантури (ад'юнктури) є підготовка здобувача згідно відповідної освітньо-наукової програми та підготовка (написання) до публічного захисту дисертаційної роботи згідно вимог на здобуття наукового ступеню доктора філософії.

Крім того навчання в аспірантурі (ад'юнктурі) з «Офтальмології» та «Дитячої офтальмології» передбачає засвоєння теоретичної інформації та одержання практичної підготовки з питань етіології, патогенезу, клініки, діагностики (в т.ч. диференційної), лікування та профілактики основних захворювань очей та суміжної патології, що найбільш часто зустрічаються, створення клінічного мислення, етичного відношення до хворого. Слід звернути увагу на той факт, що лікарі, які готуються до вступу в аспірантуру (ад'юнктуру) повинні мати відповідний рівень знань та практичних навиків.

Програма підготовки лікаря офтальмолога та лікаря дитячого офтальмолога до вступу в аспірантуру (ад'юнктуру) за спеціальностями «Офтальмологія» та «Дитяча офтальмологія» передбачає ознайомлення з рівнями теоретичної та практичної підготовки, обсягами теоретичних знань, умінь та практичних навиків, якими повинен володіти здобувач.

Зміст програми охоплює весь обсяг теоретичних знань з «Офтальмології» та «Дитячої офтальмології», необхідних лікарю офтальмологу та лікарю дитячому офтальмологу для самостійної роботи під час підготовки до вступних іспитів. Програму побудовано за системою блоків. Основними блоками є 19 курсів програми. Курс – це відповідно самостійна частина програми, в якій подано значну за обсягом теоретичну інформацію з певної галузі офтальмології. Курси розбито на розділи. Для полегшення орієнтації у програмі та впорядкування інформації, що міститься в ній, курси і розділи закодовано.

Під час підготовки до вступних іспитів здобувач індивідуально складає план підготовки, який дозволить заздалегідь ознайомитися та опанувати весь необхідний обсяг теоретичної інформації з галузей офтальмології, які включені до програми підготовки, вивчити екзаменаційні питання, розв'язати тестові завдання. Крім того здобувач повинен володіти певним рівнем знань та умінь, який дозволяє продемонструвати володіння практичними навиками, які включені до обов'язкового переліку.

Самостійна робота здобувача, який планує вступ до аспірантури (ад'юнктури), для засвоєння навчального матеріалу може виконуватися у бібліотеках вищих навчальних закладів освіти, Національній медичній бібліотеці України, Національній бібліотеці України імені В.І. Вернадського, Національній парламентській бібліотеці України, Державній науково-технічній бібліотеці України, Книжковій палаті України, бібліотеках клінічних закладів охорони здоров'я, комп'ютерних класах тощо. У випадках необхідності ця робота проводиться відповідно до заздалегідь складеного графіка, що гарантує можливість індивідуального доступу здобувача до потрібних дидактичних засобів.

У кінці програми надано перелік умінь та практичних навичок, якими повинен володіти лікар офтальмолог та лікар дитячих офтальмолог під час вступу в аспірантуру (ад'юнктуру) відповідно до кваліфікаційних вимог до лікаря спеціаліста офтальмолога та лікаря спеціаліста- дитячого офтальмолога, перелік екзаменаційних питань, перелік тестових завдань та список рекомендованої літератури (основної та додаткової).

Практична підготовка здобувачів при плануванні вступу до аспірантури (ад'юнктури) досягається шляхом систематичної та активної участі молодих лікарів в діагностичній та лікувальній роботі, обходах, клінічних розборах, інших видах практичної діяльності відділень за основним їх місцем роботи. Крім того бажаним є досвід здобувача у проведенні наукових досліджень, клінічних випробувань, експериментальних та інноваційних розробок, участь у науково-практичних конференціях, семінарах, з'їздах офтальмологів України, наявність друкованих робіт (статей або тез). Таким особам віддається перевага при отриманні однакової кількості балів під час вступних іспитів до аспірантури (ад'юнктури).

Для визначення рівня знань і навичок лікар-спеціаліст зі спеціальності «Офтальмологія» та «Дитяча офтальмологія» складає іспит для вступу в аспірантуру. В разі успішного складання іспиту, лікар-офтальмолог та лікар-дитячий офтальмолог, які мають необхідний рівень теоретичної та практичної

підготовки, засвоїли обсяг теоретичних знань, умінь та практичних навиків, які включені в програму підготовки зараховується до аспірантури, після закінчення якої отримує посвідчення встановленого зразку.

**ПРОГРАМА ВСТУПНИХ ІСПИТІВ ДО АСПІРАНТУРИ
ЗА СПЕЦІАЛЬНОСТЯМИ 14.01.18 «ОФТАЛЬМОЛОГІЯ»
ТА «ДИТЯЧА ОФТАЛЬМОЛОГІЯ»**

Код			Назва курсів, розділів, тем
курсу	розділу	теми	
1	2	3	4
01	00	00	Основи організації спеціалізованої офтальмологічної допомоги населенню
01	01	00	Історія розвитку офтальмології
01	02	00	Організація спеціалізованої допомоги офтальмологічним хворим, її соціально гігієнічна характеристика
01	03	00	Організація офтальмологічної поліклінічної допомоги населенню
01	04	00	Організація офтальмологічної допомоги в стаціонарі
01	05	00	Організація охорони зору дітей
01	06	00	Питання статистичної інформації та обліку. Звітність та аналіз діяльності офтальмологічних закладів
01	07	00	Питання етики та деонтології в професійній діяльності лікаря-офтальмолога
02	00	00	Розвиток, нормальна анатомія та гістологія органа зору
02	01	00	Розвиток органа зору
02	01	01	Ембріональний розвиток очного яблука
02	02	00	Нормальна анатомія та гістологія органа зору
02	02	01	Анатомія орбіти
02	02	02	Анатомія м'язів очного яблука та повік
02	02	03	Анатомія кон'юнктиви
02	02	04	Анатомія очного яблука
02	02	05	Анатомія слезового апарату
02	02	06	Зоровий нерв
02	02	07	Зоровий шлях
03	00	00	Фізіологія зору. Функціональні та клінічні методи дослідження
03	01	00	Фізіологія органа зору, зорові функції та методи їх дослідження
03	01	01	Дослідження центрального зору.
03	01	02	Дослідження периферичного зору
03	01	03	Дослідження світлосприйняття
03	01	04	Дослідження кольоросприйняття
03	01	05	Бінокулярний зір. Дослідження бінокулярного зору
03	01	06	Гігієна зору
03	02	00	Клінічні методи дослідження
03	02	01	Біомікроскопія
03	02	02	Гоніоскопія
03	02	03	Дослідження чутливості рогівки

03	02	04	Пряма та зворотня офтальмоскопія
03	02	05	Офтальмохромоскопія
03	02	06	Діафаноскопія
03	02	07	Ультразвукове дослідження
03	02	08	Методи дослідження очного тиску та гідродинаміки
1	2	3	4
03	02	09	Методи дослідження ригідності очного яблука
03	02	10	Рентгенологічні методи діагностики
03	02	11	Дослідження функції слезових органів
03	02	12	Інші методи дослідження
04	00	00	Рефракція та акомодація ока
04	01	00	Оптична система, рефракція та акомодація ока
04	01	01	Геометрична оптика
04	01	02	Коноїд Штурма
04	01	03	Оптична система ока
04	01	04	Рефракція ока
04	01	05	Акомодація ока
04	02	00	Види клінічної рефракції, клініка еметропії та аметропії
04	02	01	Клінічні особливості аметропій (ознаки та перебіг)
04	02	02	Клінічні особливості гіперметропії (ознаки, перебіг і клінічні варіанти)
04	02	03	Рефракційна амбліопія
04	02	04	Патогенез набутої міопії
04	02	05	Клінічні особливості набутої міопії (ознаки, перебіг і клінічні варіанти)
04	02	06	Клінічні особливості астигматизму (ознаки, перебіг і клінічні варіанти)
04	02	07	Клінічні особливості анізетропії (ознаки, перебіг і клінічні варіанти)
04	03	00	Клінічні показники діяльності акомодації ока та клінічні форми її порушення
04	03	01	Показники абсолютної акомодації
04	03	02	Пресбіопія
04	03	03	Парез (параліч) війчастого м'яза
04	03	04	Псевдоміопія
04	04	00	Методи дослідження рефракції ока
04	04	01	Об'єктивні методи дослідження рефракції ока
04	05	05	Методи дослідження акомодації ока
04	05	01	Об'єктивні методи дослідження акомодації ока
04	05	02	Суб'єктивні методи дослідження акомодації ока
04	06	00	Методи усунення дефектів зору і лікування при аметропіях
04	06	01	Оптична корекція аметропій за допомогою окулярних лінз
04	06	02	Операції з приводу міопії (на рогівці та склері)
04	06	03	Операції з приводу гіперметропії (на рогівці)
04	06	04	Операції з приводу астигматизму (на рогівці)
05	00	00	Косоокість
05	01	00	Фізіологія та патологія бінокулярного зору
05	02	00	Гетерофорія
05	03	00	Співдружнн косоокість
05	03	01	Етіологія та патогенез співдружньої косоокості

05	03	02	Клініка співдружньої косоокості
05	03	03	Діагностика співдружньої косоокості
05	03	04	Лікування та профілактика співдружньої косоокості
05	04	00	Паралітична косоокість
05	05	00	Ністагм
06	00	00	Захворювання придатків органа зору та орбіти
1	2	3	4
06	01	00	Захворювання повік
06	01	01	Загальна семіотика і класифікація
06	01	02	Зміни положення повік
06	01	03	Хірургічне лікування заворотів повік і тріхіаза
06	01	04	Хірургічне лікування виворотів повік
06	01	05	Птоз
06	01	06	Пухлини повік
06	02	00	Захворювання кон'юнктиви
06	02	01	Гострі інфекційні та бактеріальні кон'юнктивіти
06	02	02	Трахома
06	02	03	Алергічні кон'юнктивіти
06	02	04	Пухлини кон'юнктиви
06	03	00	Захворювання слезових органів та слезовивідних шляхів
06	03	01	Захворювання слезової залози
06	03	02	Захворювання слезовивідного апарату
06	03	03	Консервативне і хірургічне лікування захворювань слезових органів
06	03	04	Пухлини слезових органів
06	04	00	Захворювання орбіти
06	04	01	Екзофтальм
06	04	02	Енофтальм
06	04	03	Запальні захворювання орбіти
06	04	04	Паразитарні захворювання орбіти
06	04	05	Пухлини орбіти
06	04	06	Пульсуючий екзофтальм
07	00	00	Захворювання рогівки та склери
07	01	00	Загальна семіотика і класифікація захворювань рогівки. Спеціальні методи дослідження рогівки
07	02	00	Екзогенні кератити
07	02	01	Класифікація екзогенних кератитів
07	02	02	Пневмококова повзуча виразка рогівки
07	02	03	Стрепто-стафілококова виразка рогівки
07	02	04	Диплобацилярна виразка рогівки
07	02	05	Виразка рогівки, викликана синьогнійною паличкою
07	02	06	Вірусні кератити
07	03	00	Ендогенні кератити
07	03	01	Сифілітичні кератити
07	03	02	Туберкульозно-метастатичні кератити
07	04	00	Дистрофія рогівки
07	04	01	Сімейно-спадкова дистрофія Гренува
07	04	02	Сімейно-спадкова дистрофія Фера
07	04	03	Сімейно-спадкова дистрофія Димера
07	04	04	Крайова ектазія рогівки Тер'ена

07	04	05	Вторинні дистрофії
07	04	06	Пігментація рогівки
07	05	00	Пересадка рогівки
07	06	00	Хірургічне лікування гострого та хронічного кератоконуса
07	07	00	Кератопротезування
07	08	00	Захворювання склери
07	09	00	Аномалії розвитку рогової оболонки та склери
1	2	3	4
08	00	00	Захворювання судинної оболонки
08	01	00	Увеїти
08	01	01	Етіологія увеїтів
08	01	02	Класифікація увеїтів
08	01	03	Загальна семіотика увеїтів
08	01	04	Імунобіологічні методи діагностики увеїтів
08	01	05	Алергологічна діагностика увеїтів
08	01	06	Основні напрямки неспецифічної терапії увеїтів
08	01	07	Хірургічне лікування наслідків та ускладнень увеїтів
08	01	08	Клінічні форми, диференціальна діагностика, специфічне лікування увеїтів
08	02	00	Дистрофії судинної оболонки
08	02	01	Дистрофія райдужки і війчастого тіла
08	02	02	Дистрофія хоріоїдеї
08	03	00	Пухлини та кісти судинної оболонки
08	03	01	Загальна семіотика
08	03	02	Меланобластома райдужки
08	03	03	Іридоцитарна меланобластома
08	03	04	Лікування внутришньоочних пухлин
08	04	00	Туберкульоз та токсоплазмоз органа зору
08	05	00	Аномалії розвитку судинної оболонки
09	00	00	Захворювання сітківки та скловидного тіла
09	01	00	Захворювання сітківки
09	01	01	Порушення артеріального кровообігу сітківки
09	01	02	Гострі порушення венозного кровообігу сітківки
09	01	03	Медико-соціальна експертиза та реабілітація хворих із гострими порушеннями кровообігу сітківки
09	01	04	Центральна серозна хоріоретинопатія
09	01	05	Васкуліти сітківки
09	01	06	Дистрофічні зміни центральних відділів
09	01	07	Відшарування сітківки
09	01	08	Лікування відшарувань сітківки
09	01	09	Лазеркоагуляція
09	01	10	Пухлини сітківки
09	01	11	Орган зору при артеріальній гіпертензії
09	01	12	Орган зору при симптоматичній артеріальній гіпертензії
09	01	13	Зміни органа зору внаслідок інших судинних захворювань
09	01	14	Орган зору при захворюваннях крові
09	01	15	Орган зору при захворюваннях ендокринної системи
09	01	16	Орган зору при нормальній та патологічній вагітності
09	01	17	Зміни органа зору внаслідок цукрового діабету
09	01	18	Лазерфотокоагуляція в лікуванні діабетичної ангіоретинопатії

09	01	19	Захворювання сітківки, зв'язані з аномаліями розвитку судин сітківки (факоматози)
09	02	00	Захворювання скловидного тіла
09	02	01	Клінічні варіанти деструктивних змін скловидного тіла
09	02	02	Ендофтальміт
09	02	03	Гемофтальм
09	02	04	Показання до ветреальної хірургії
09	02	05	Техніка операцій на скловидному тілі, ускладнення
1	2	3	4
10	00	00	Захворювання кришталика
10	01	00	Вроджені аномалії форми та положення кришталика
10	02	00	Класифікація катаракт
10	03	00	Набухаюча катаракта
10	04	00	Лікування катаракт
10	05	00	Мікрохірургічне лікування катаракт
10	06	00	Вибір методу операції у випадках поєднання катаракти і глаукоми
10	07	00	Лазерні методи лікування катаракти
10	08	00	Післяопераційні ускладнення
10	09	00	Корекція афакії
10	09	01	Окулярна корекція
10	09	02	Контактна корекція
10	09	03	Інтраокулярна корекція
11	00	00	Нейрофтальмологія
11	01	00	Захворювання зорового нерва
11	01	01	Запальні пошкодження зорового нерва
11	01	02	Дистрофічні (інтоксикаційні) пошкодження зорового нерва
11	01	03	Судинні пошкодження зорового нерва
11	02	00	Набряк зорового нерва (застійний диск)
11	03	00	Атрофія зорового нерва
11	04	00	Захворювання хіазми, зорових трактів і центрального нейрона зорового шляху
11	05	00	Травматичні пошкодження зорового нерва і зорового шляху
11	06	00	Аномалії розвитку, пухлини зорового нерва
11	07	00	Вчення про зіницю
11	08	00	Захворювання рухового апарату очей внаслідок пошкодження центральної нервової системи
12	00	00	Глаукома
12	01	00	Анатомія дренажної системи ока. Гідродинаміка та гідростатика
12	02	00	Глаукома: етіологія та патогенез, методи дослідження
12	02	01	Тонографія, показники гідродинаміки
12	02	02	Гоніоскопія
12	03	00	Основні типи глаукоми. Класифікація
12	03	01	Природжена та дитяча глаукома
12	03	02	Первинна глаукома. Класифікація. Діагностика. Клініка
12	03	03	Патогенетичні механізми відритокутової глаукоми
12	03	04	Патогенез закритокутової глаукоми
12	03	05	Гострий приступ глаукоми
12	03	06	Вторинна глаукома
12	04	00	Рання діагностика глаукоми. Диспансеризація хворих на

			глаукому. Організація боротьби зі сліпотою від глаукоми
12	04	01	Питання експертизи працездатності і працевлаштування хворих на глаукому
12	05	00	Лікування глаукоми
12	05	01	Медикаментозне лікування глаукоми
12	05	02	Хірургічне лікування глаукоми
12	06	00	Гіпертензія ока
13	00	00	Пошкодження органа зору
1	2	3	4
13	01	00	Пошкодження придатків органа зору та орбіти
13	02	00	Поранення очного яблука
13	02	01	Непроникні поранення ока
13	02	02	Проникні поранення ока
13	02	03	Внутрішньоочні сторонні тіла
13	02	04	Симпатичне запалення ока
13	02	05	Лікування проникних поранень
13	02	06	Методи видалення сторонніх тіл з переднього відрізка ока
13	02	07	Методи видалення сторонніх тіл із заднього відрізка ока
13	02	08	Лікування металоза ока
13	03	00	Контузії очного яблука
13	03	01	Клініка та діагностика
13	03	02	Лікування контузії ока
13	04	00	Опіки очей
13	04	01	Етіологія та патогенез опіків очей
13	04	02	Клініка та стадії опіків
13	04	03	Термічні та хімічні опіки очей
13	04	04	Лікування опіків
13	04	05	Інші пошкодження очей
13	05	00	Очне протезування
13	06	00	Консервантивне лікування
14	00	00	Аномалії розвитку, природжені та спадкові захворювання очей
14	01	00	Патологія органу зору внаслідок спадкових та природжених захворювань
14	01	01	Мезодермальна дисплазія, хромосомні аномалії, метаболічні порушення та факоматози
14	01	02	Питання реабілітації хворих з природженою та спадковою патологією органа зору
15	00	00	Методи лікування в офтальмології
15	01	00	Медикаментозна терапія в офтальмології
15	01	01	Місцева фармакотерапія
15	02	00	Фізичні методи лікування
15	02	01	Електролікування
15	02	02	Ультразвукова терапія
15	02	03	Лазерне лікування
15	02	04	Кріотерапія
15	03	00	Основи офтальмохірургії
16	00	00	Питання клінічної фармакології в офтальмології

17	00	00	Офтальмологічні симптоми при загальних захворюваннях організму, синдромах
17	01	00	Патологія органа зору при інфекційних захворюваннях, гельмінтозах
17	02	00	Патологія органа зору при захворюваннях серцево-судинної системи
17	03	00	Зміни органа зору при ендокринних хворобах
17	04	00	Зміни органу зору при захворюваннях головного мозку
17	05	00	Зміни органа зору при деяких синдромах
1	2	3	4
18	00	00	Охорона зору дітей та підлітків
18	01	00	Основні причини зниження зору та сліпоти в дитячому віці
18	02	00	Захворювання очей, при яких діти підлягають диспансерному нагляду. Основи діагностики та профілактичного лікування цих захворювань
18	03	00	Організація офтальмологічної допомоги слабovidячим та сліпим дітям
19	00	00	Лікарсько-трудова експертиза при захворюваннях та пошкодженнях органа зору. Професійні захворювання органа зору
19	01	00	Лікарсько-трудова експертиза при захворюваннях та пошкодженнях органа зору
19	02	00	Професійні пошкодження органа зору

**ПЕРЕЛІК ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК ТА ВМІНЬ,
якими повинен володіти лікар офтальмолог та лікар дитячий офтальмолог
для вступу до аспірантури (ад'юнктури)
за спеціальностями «Офтальмологія» та «Дитяча офтальмологія»**

№ п/п	Назва навичок та умінь
1	Визначення гостроти зору
2	Дослідження світло- та кольоропроекції
3	Дослідження поля зору
4	Дослідження світло- та кольоросприйняття
5	Огляд при боковому фокальному освітленні з бінокулярною лупою
6	Дослідження в проходячому світлі
7	Біомікроскопія
8	Гоніоскопія
9	Офтальмоскопія
10	Ультразвукове обстеження
11	Дослідження чутливості рогівки
12	Дослідження функції слезових органів
13	Дослідження рефракції
14	Офтальмометрія
15	Дослідження положення ока
16	Рентгенлокалізація сторонніх тіл
17	Особливості виписування окулярів при аномаліях рефракції
18	Невідкладна допомога при гострому приступі глаукоми
19	Невідкладна допомога при гострому іридоцикліті
20	Невідкладна допомога при виразці рогівки
21	Невідкладна допомога при невриті зорового нерва
22	Невідкладна допомога при гострому порушенні кровообігу в сітківці ока
23	Невідкладна допомога при абсцесі повік
24	Невідкладна допомога при флегмоні слезового міхура та орбіти
25	Невідкладна допомога при сторонніх тілах рогівки та кон'юнктиви
26	Невідкладна допомога при контузіях ока
27	Невідкладна допомога при проникаючих пораненнях рогівки та склери

28	Невідкладна допомога при хімічних та термічних опіках очей
29	Закапування очних крапель та закладання мазі в кон'юнктивальну порожнину
30	Промивання кон'юнктивальної порожнини
31	Промивання слъзових шляхів
32	Масаж повік
33	Накладання очних пов'язок

**КВАЛІФІКАЦІЙНА ХАРАКТЕРИСТИКА ФАХІВЦЯ
ЗА ФАХОМ «ОФТАЛЬМОЛОГІЯ» та «ДИТЯЧА ОФТАЛЬМОЛОГІЯ»
ЗГІДНО З ВИМОГАМИ КВАЛІФІКАЦІЙОЇ
ХАРАКТЕРИСТИКИ ЛІКАР-СПЕЦІАЛІСТ
для вступу до аспірантури (ад'юнктури)**

ПОВИНЕН ЗНАТИ:

1. Накази та інструктивні документи організації роботи офтальмологічних відділень та кабінетів.
2. Анатомію та фізіологію органа зору.
3. Сучасні спеціальні офтальмологічні методи дослідження.
4. Особливості рефракції та акомодатції та методи корекції.
5. Особливості клініки, діагностики та лікування захворювань придатків ока, очного яблука, нервового апарату органа зору, глаукоми.
6. Тактику дій при травмах органа зору.
7. Основи охорони зору дітей та тактику при косоокості.
8. Методи лікування в офтальмології (медикаментозні та хірургічні), показання до надання хірургічної допомоги.
9. Гострі порушення гідродинаміки та гемодинаміки.
10. Діагностику невідкладних станів ока
11. Офтальмологічні симптоми при загальних захворюваннях організму.
12. Показання до хірургічних втручань при окремих патологічних станах ока.
13. Накази та інструктивні документи по організації дитячих офтальмологічних установ.
14. Техніку безпеки та гігієну при роботі.

ПОВИНЕН ВМІТИ:

1. Визначити гостроту зору
2. Дослідити світло- та кольоропроекцію
3. Дослідити поле зору
4. Дослідити світлосприйняття
5. Дослідити кольоросприйняття
6. Виконати бокове та фокальне освітлення
7. Визначити чутливість рогівки
8. Виконати біомікроскопію
9. Виконати гоніоскопію
10. Виконати офтальмоскопію
11. Виконати скіаскопію
12. Зробити ультразвукове обстеження
13. Дослідити гідродинаміку

14. Дослідити рефракцію
15. Дослідити функцію слезових органів
16. Визначити зорову фіксацію ока
17. Користуватись рентгенологічними методами дослідження
18. Виписати окуляри
19. Вміти корегувати аметропію, астигматизм
20. Вміти прописати очні краплі
21. Вміти провести невідкладну спеціалізовану допомогу при:
  - гострому приступі глаукоми
  - гострому іридоцикліті
  - виразці рогівки
  - невриті зорового нерва
  - гострому порушенні кровообігу в сітківці ока
  - абсцесі повік
  - флегмоні слезового міхура та орбіти
  - сторонніх тілах рогівки, кон'юнктиви
  - контузіях ока
  - проникаючих пораненнях рогівки та склери
  - хімічних та термічних опіках очей

ПОВИНЕН ВОЛОДІТИ НАСТУПНИМИ МАНІПУЛЯЦІЯМИ:

1. Виворіт повік.
2. Закапування крапель та закладання мазі в кон'юнктивальну порожнину.
3. Промивання слезових шляхів.
4. Флюоресцеїнова проба.
5. Взяття матеріалу для посіву з кон'юнктивальної порожнини.
6. Виконання ін'єкцій:
  - підкон'юнктивальних,
  - парабульбарних,
  - ретробульбарних.
7. Видалення сторонніх тіл з рогівки та кон'юнктиви.

ПЕРЕЛІК ЕКЗАМЕНАЦІЙНИХ ПИТАНЬ
для вступу до аспірантури (ад'юнктури)
за спеціальностями «Офтальмологія» та «Дитяча офтальмологія»

1. Які критерії визначають стадію глаукомного процесу.
2. Увеїти. Етіологія. Класифікація. Діагностика. Види лікування.
3. Туберкульоз та токсоплазмоз органу зору.
4. Сучасні втручання при хірургічному лікуванні катаракт. Факоемульсифікація. Операційні та післяопераційні ускладнення при оперативному лікуванні катаракти. Профілактика. Лікування.
5. Співдружна косоокість. Етіологія. Патогенез. Клініка та діагностика співдружної косоокості.
6. Синдром Ірвіна-Гасса. Лікування.
7. Ретробульбарний неврит при розсіяному склерозі.
8. Рання діагностика глаукоми. Диспансеризація хворих на глаукому. Організація боротьби зі сліпотю від глаукоми.
9. Птоз, лагофтальм, енофтальм.
10. Проникаючі поранення ока. Мікрохірургічна техніка обробки пошкоджень очного яблука у дітей. Опіки очей.
11. Природжена та дитяча глаукома. Методи лікування.
12. Пошкодження придатків органа зору та орбіти. Методи видалення сторонніх тіл з переднього відрізка ока.
13. Показання та вибір способу операції при відкритокутовій глаукомі.
14. Патогенетичні механізми відкритокутової глаукоми. Показання та вибір способу операції при відкритокутовій глаукомі.
15. Патогенез закритокутової глаукоми. Показання та вибір способу операції при закритокутовій глаукомі.
16. Паралітична косоокість. Діагностика. Лікування.
17. Офтальмоскопічна діагностика вроджених змін диска зорового нерва.
18. Особливості виписування окулярів при аномаліях рефракції.
19. Організація спеціалізованої допомоги офтальмологічним хворим, її соціально гігієнічна характеристика.
20. Організація реабілітації хворих з природженою та спадковою патологією органа зору.
21. Неврит зорового нерва.
22. Невідкладна допомога при хімічних та термічних опіках очей.
23. Невідкладна допомога при флегмоні сльозового міхура та орбіти.
24. Невідкладна допомога при сторонніх тілах рогівки та кон'юнктиви.
25. Невідкладна допомога при проникаючих пораненнях рогівки та склери.

26. Невідкладна допомога при невриті зорового нерва.
27. Невідкладна допомога при контузії ока.
28. Невідкладна допомога при гострому приступі глаукоми.
29. Невідкладна допомога при гострому порушенні кровообігу в сітківці ока.
30. Невідкладна допомога при гострому порушенні кровообігу в сітківці ока.
31. Невідкладна допомога при гострому іридоцикліті.
32. Невідкладна допомога при виразці рогівки.
33. Невідкладна допомога при абсцесі повік.
34. Методи видалення сторонніх тіл із заднього відрізка ока.
35. Медикаментозна терапія в офтальмології.
36. Лікування та профілактика співдружньої косоокості.
37. Лазерні методи корекції аномалій рефракції. Показання та протипоказання.
38. Клінічні показники діяльності акомодативної системи ока та клінічні форми її порушення.
39. Клінічні особливості аметропій. Методи усунення дефектів зору і лікування при аметропіях.
40. Класифікація уражень рогівки. Дистрофії рогівки. Показання до кератопластичних операцій.
41. Класифікація та клініка первинної глаукоми.
42. Кератоконус. Клініка. Діагностика. Хірургічне лікування гострого та хронічного кератоконуса.
43. Знеболювання при мікрохірургічних операціях.
44. Зміни органа зору внаслідок цукрового діабету.
45. Захворювання сльозових органів та сльозовивідних шляхів. Консервативне і хірургічне лікування.
46. Захворювання повік. Хірургічне лікування заворотів повік та тріхіаза.
47. Захворювання кон'юнктиви. Діагностика. Клініка. Лікування.
48. Запальні пошкодження зорового нерву.
49. Загальна нейроофтальмологічна симптоматика.
50. Ендоефтальміт. Показання до вітреальної хірургії.
51. Екстракція катаракти на оці з глаукомою. Одномоментні та послідовні методи хірургічного лікування.
52. Діагностика і диференційна діагностика між застійним диском та невритом зорового нерва.
53. Диспансерний нагляд за післяопераційними хворими.
54. Дефекти поля зору, їх значення в неврології, офтальмології, нейрохірургії.
55. Гострий напад глаукоми. Патогенез. Клініка. Тактика офтальмолога.
56. Глаукомна оптична нейропатія. Сучасні погляди. Лікування.
57. Вторинна факолітична глаукома. Етіологія, клініка, лікування.
58. Вторинна неоваскулярна глаукома. Етіопатогенез, клініка, діагностика, лікування.
59. Вторинна глаукома. Класифікація. Методи діагностики.
60. Вторинна відкритокутова катаракта. Патогенез, діагностика, лікування.
61. Вроджені катаракти (полярні, зонудярні). Клініка. Лікування.
62. Вроджені аномалії форми та положення кришталіка. Класифікація катаракт.
63. Вроджена глаукома. Класифікація. Симптоматика, діагностика.
64. Види штучних кришталіків. Різні способи фіксації.
65. Види інструментів для операцій на очному яблуці.
66. Бітемпоральна та бінозальна гемианопсія.
67. Біомікроскопія, її види та діагностичне значення.
68. Аномалії розвитку. Пухлини зорового нерва.
69. Анатомо-фізіологія зорового нервового шляху.
70. Анатомія та гістологія дренажної системи ока. Гідродинаміка та гідростатика. Засоби дослідження офтальмотонусу.

ПЕРЕЛІК ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ
для вступу до аспірантури (ад'юнктури)
за спеціальностями «Офтальмологія» та «Дитяча офтальмологія»

1. **“Яка тактика офтальмохірурга при пошкодженні задньої капсули кришталика з випадінням склистого тіла в передню камеру?”**
- А “Необхідно відмовитись від імплантації ІОЛ.
  - Б “Видалити задню капсулу кришталика.
  - В “Необхідно провести передню вітректомію, видалити залишки задньої капсули кришталика, провести імплантацію ІОЛ.
  - Г “Провести репозицію склистого тіла, виконати алопластику дефекту задньої капсули, провести імплантацію ІОЛ.
2. **“Обов’язковим елементом гіпотензивного ефекту при комбінованій відкритокутовій формі глаукоми вважається:**
- А “Утворення шляхів відтоку рідини з заднього відділу ока в передній.
  - Б “Утворення шляхів відтоку рідини в кут передньої камери.
  - В “Утворення шляхів відтоку рідини в шлемовий канал.
  - Г “Утворення шляхів фільтрації рідини під кон’юнктиву.
  - Д “Все перелічене вірно.
3. **“При закритокутовій глаукомі з органічним блоком КПК показано:**
- А “Лікування міотіками.
  - Б “Застосування загальних гіпотензивних засобів.
  - В “Тридектомія.
  - Г “Синусотрабекулоектомія.
  - Д “Тридоциклоретракція.
4. **“Синдром Марфана включає триаду симптомів:**
- А “Гігантизм, арахнодактілія, ектопія кришталика.
  - Б “Карликовий зріст, кифоз, ектопія кришталика донизу.
  - В “Мідріаз, мікрофтальм, обмеження рухливості у суглобах.
  - Г “Лентіконус, міопія високого ступеня, деформація зіниці.
  - Д “Сколіоз, мегалокорнея і ектопія кришталика.
5. **“За якої локалізації пухлин проводиться внутрішня орбітомія?”**
- А “В верхньо-зовнішньому відділі.
  - Б “В верхньому відділі.
  - В “В верхньо-внутрішньому відділі.

Г “В нижньому відділі.

6. “Гетерофорія - це

А “Поява косоокості за умови відсутності загальної фіксації обох очей і нормальному бінокуляр-ному зорі.

Б “Наявність монокулярного характеру зору при правильному положенні очей.

В “Нерівність об’єктивного і суб’єктивного кутів.

7. “Дистрофія Фукса характеризується слідуючими клінічними ознаками: зкаламучен-ням рогівки у вигляді набрякання переднього епітелія і наявності пухирців, іноді підвищенням внутрішньоочного тиску, а також:

А “Розвитком катаракти.

Б “Втратою тактильної чутливості.

В “Розвитком макулодистрофії.

Г “Розвитком зкаламучень в склистому тілі.

Д “Розвитком периферичної дегенерації сітківки.

8. “Вкажіть характерну ознаку сфероїдальної дистрофії рогівки.

А “Відкладення під переднім епітелієм рогівки або глибоких шарах власної речовини в вигляді шаровидних гомогенних утворень золотаво-жовтого кольору.

Б “Відкладення під переднім епітелієм рогівки ниткоподібних гомогенних утворень.

В “Голкоподібні гомогенні утворення, локалізовані здебільшого у стромі.

Г “Точкові гомогенні утворення в вигляді ниток, і частіше розміщені на ендотелії.

Д “Колагенові утворення зіркоподібної форми, розміщені здебільшого в ендотелії.

9. “Лагофталм в поєднанні з опусканням кута рота і сглажуванням носозубної складки, характерні для:

А “Пареза тройничного нерва.

Б “Пареза лицьового нерва.

В “Синдрома Клод-Бернара-Горнера.

Г “Хвороби Ходжкіна.

Д “Тиреотоксикоза.

10. “Синдром Слюдера проявляється як:

А “Пароксизмальний біль на одному боці обличчя.

Б “Сльозотеча, ринорея, слиновиділення.

В “Екзофтальм однобічний, біль в очному яблуці.

Г “Мідріаз або міоз, порушення акомодатції.

Д “Все перелічене вірно.

11. “Які розпізнавальні зони кута передньої камери доступні огляду при вузькому куті?

А “Циліарне тіло, а іноді і склеральна острога не помітні, корінь райдужної оболонки проєктується на рівні склеральної остроги, шлемовий канал ще видний.

Б “Корінь райдужки проєктується на рівні передних ділянок корнеосклеральних трабекул, шлемовий канал недосяжний для огляду.

В “Корінь райдужки проєктується на рівні середних (передних) частин війкового тіла.

12. “Які увейти відносять до негрануломатозних?

А “Стрептококовий, стафілококовий, вірусний.

Б “Гонорейний.

В “При синдромі Харади, синдромі Стілла, при хворобі Бехтерева, при синдромі Рейтера.

Г “При менопаузі, обмінні, ендокринні.

Д “Все перелічене вірно.

13. “Як називається захворювання ока, при якому на фоні набряку і гіперемії кон’юнктиви, перикорнеальної ін’єкції в області зіниці видний жовтуватий відблиск склистого тіла?

- А “Ретролентальна фіброплазія.
- Б “Персистуюче склисте тіло.
- В “Ендофтальміт.
- Г “Ретинобластома.
- Д “Гострий напад глаукоми.

14. “При невеликому проникному пораненні рогівки в оптичній зоні із збереженням передньої камери необхідно:

- А “Закрапати міотики, дезинфікуючі засоби.
- Б “Закласти мазь.
- В “Накласти пов’язку.
- Г “Впускати дезинфікуючі засоби.
- Д “Закрапувати мідріатики, дезинфікуючі засоби.

15. “Що таке наскрізне поранення ока ?

- А “Проникне поранення рогівки.
- Б “Проникне поранення склери.
- В “Проникне поранення лімба.
- Г “Розтrocення очного яблука.
- Д “Подвійне проникне поранення оболонок ока.

16. “Які зміни ока при сидерозі ?

- А “Набряк диска зорового нерва.
- Б “Дистрофія рогівки.
- В “Підвивих кришталика.
- Г “Пігментні включення в склистому тілі, відкладення пігмента на периферії сітківки.
- Д “Зміни кольору райдужки, відкладення у вигляді плям і крапок під передньою капсулою кришталика.

17. “Що таке симпатичне запалення ?

- А “Тридоцикліт в оці після проникного поранення.
- Б “Запалення ока після контузії.
- В “Тридоцикліт у здоровому оці після проникного поранення парного ока.
- Г “Тридоцикліт у здоровому оці після контузії парного ока.
- Д “Запалення всіх оболонок ока після проникного поранення.

18. “Визначте найбільш характерне ускладнення, яке розвивається при гратчастій дистрофії рогівки.

- А “Васкуляризація рогівки.
- Б “Рецидивуючі ерозії.
- В “Кератоконус.
- Г “Глаукома.
- Д “Виразка рогівки.

19. “Які необхідні дані для індивідуального розрахунку оптичної сили ІОЛ?

- А “Діаметр рогівки, товщина рогівки, рефракція рогівки.
- Б “Рефракція рогівки, глибина передньої камери, передньо-задній розмір очного яблука.
- В “Рефракція рогівки, передне-задній розмір ока.
- Г “Всім імпантувати ІОЛ силою 19.0 Д.
- Д “Рефракція рогівки, товщина кришталика.

20. “Яка операція вважається методом вибору при далекозайшовій стадії глаукоми?

- А “Трабекулотомія.

Б	“Гоніопунктура.
В	“Тридоциклоретракція.
Г	“Глибока склеректомія.
Д	“Трабекулостомія.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

ОСНОВНА:

1. Аветисов Э.С. Близорукость // М. – Медицина. – 1986
2. Аветисов Э.С. з співавт. Руководство по детской офтальмологии // М. – Медицина. – 1987
3. Архангельский В.И., Плетнев Н.А. Хирургия глаза // 1959
4. Бровкина А.Я. Новообразования орбиты // М.- Медицина. – 1974
5. Бойнинген Е. Атлас гониобиомикроскопии // М. – Медицина. – 1965
6. Березинская Д.И. Основы офтальмоскопической диагностики // 1957
7. Водовозов А.М. Световые рефлексы глазного дна // Атлас.- М. - Медицина. - 1980
8. Волков В.В. з співавт. Клинические исследования глаза с помощью приборов // Ленинград. – 1971
9. Волков В.В. , Джалишвили О.А., Горбань А.И. Клинические исследования глаза с помощью приборов // Ленинград. – 1976
10. Горгиладзе Т. У. Пересадка роговицы // Батуми. – 1983
11. Гундорова Р.А., Малаев А.А., Южаков А.М. Травмы глаза // М. – Медицина. – 1986
12. Даниличев В.Ф. Современная офтальмология // Санкт-Петербург. – 2000
13. Джалишвили О.А., Чутко М.Б. Неотложная офтальмологическая помощь // Ленинград. – Медицина. – 1973
14. Жабоедов Г.Д. Отеки диска зрительного нерва // Киев. - Здоров'я
15. Живков Е.И., Ленева В.Д. Глазные симптомы в общей диагностике // 1965
16. Ерошевский Т.Н., Бочкарева А.А. Глазные болезни // М. – Медицина. – 1983
17. Зайцева Н.С., Кацнельсон Л.А. Увеиты // М. - Медицина. – 1984
18. Золотарева М.М. Избранные разделы клинической офтальмологии // Беларусь. – 1976
19. Кацнельсон Л.Б., Форофонова Т.И. Бунин А.Я. Сосудистые заболевания глаза // М. – Медицина. – 1990
20. Кацнельсон Л.А., Лысенко В.С., Балишанская Т.И. Клинический атлас патологии глазного дна // М. – Медицина. – 1998
21. Ковалевский Е.И. Глазные болезни // М. – Медицина. – 1980
22. Ковалевский Е.И. Глазные болезни, атлас // М. – Медицина. – 1985
23. Коровенков Р.И. СПРАВОЧНИК. Глазные симптомы, синдромы, болезни // Санкт. Петербург. – 2001
24. Краснов М.Л. Элементы анатомии в клинической практике офтальмолога // М. – Медгиз. – 1962
25. Краснов М.Л., Шульпина Н.Б. Терапевтическая офтальмология // М. – Медицина. – 1985
26. Краснов М.Л., Беляев В.С. Руководство по глазной хирургии // М. - Медицина. – 1988
27. Майчук Ю.Ф. Вирусные заболевания глаз // М. – Медицина. – 1981
28. Майчук Ю.Ф. Паразитарные заболевания глаз // М. – Медицина. – 1988
29. Макавецкий П.А. Справочник документов по ВТЭ и трудоустройству инвалидов // М. - Медицина. – 1981
30. Мальцев СВ. Хрусталик // М. – Медицина. – 1988
31. Мармур Р.К. Ультразвук в офтальмологии // Киев. – 1983
32. Меркулов И.И. Введение в клиническую офтальмологию // Харьков. – 1964
33. Меркулов И.И. Клиническая офтальмология. Зрительный нерв // Ереван. – 1979
34. Меркулов И.И. Клиническая офтальмология // Харьков. – Т.1, Т.2. – 1986
35. Морозов В.И., Яковлев А.А. Справочник. Фармакотерапия глазных болезней // М. – Медицина. – 1982
36. Морозов В.И., Яковлев А.Л. Фармакотерапия глазных болезней // М. – Медицина. – 1989
37. Нестеров А.П. Глаукома // М. – Медицина. – 1995

38. Панфилова Г.В., Титаренко З.Д., Чепойда Е.К. Рентгенодиагностика в офтальмологии // Кишинев. – 1991
39. Поляк Б.Л. Повреждения органа зрения // Л. – Медицина. – 1972
40. Пучковская Н.А., Шульпина Н.С., Непомнящая В.М. Патогенез и лечение ожогов глаз и их последствий // М. – Медицина. – 1973
41. Пучковская Н.А. Опухоли глаза, его придатков и орбиты // Киев. – 1978
42. Пучковская Н.А. з співавт. Атлас глазных болезней // М. – Медицина. – 1981
43. Розенблюм Ю.З. Оптометрия // М. – Медицина. – 1991
44. Сергиенко Н.М. Офтальмологическая оптика // Киев. – 2015
45. Сомов Е.Е. Введение в клиническую офтальмологию // Москва. – 1993
46. Сосин И.Н., Буявых А.Г. Физическая терапия глазных болезней // Симферополь. – 1998
47. Трон Е.Ж. Заболевания зрительного нерва // Ленинград. – Медицина. – 1968
48. Трон Е.Ж. Глаз и нейрохирургическая патология // Ленинград. – Медицина. – 1968
49. Ферфильфайн И.Л., Рыков С.О. Лекарственные средства в офтальмологии. Справочник // Киев. – 2008
50. Филиппенко В.И., Старчак М.И. Заболевания и повреждения роговицы и конъюнктивы // Киев. – 1987
51. Филатов С.В. Отслойка сетчатки // М. – Медицина. – 1978
52. Шмелева В.В. Катаракта // М. – Медицина. – 1981
53. Шульпина Н.Б. Биомикроскопия глаза // М. – Медицина. – 1974
54. Шершевская С.Ф. Васкулиты и дистрофии сетчатой и сосудистой оболочек глаза // Кемерово. – 1983

ДОДАТКОВА:

1. Авербах Ф.А. Врачебно-трудова експертиза и трудовое устройство инвалидов при глазных заболеваниях // 1965
2. Аветисов Э.С. Содружественное косоглазие // М. – Медицина. – 1977
3. Антелава П.П. з співавт. Первичная отслойка сетчатки // Тбилиси. – 1986
4. Бакбардин Ю.В., Бакбардина Л.М., Бакбардина И.И. Глаукома // Киев. – 2006
5. Бакбардин Ю.В., Кондратенко Ю.Н. Тонометрические, тонографические и гониоскопические методы исследования // 1998
6. Водовозов А.М. Толерантное и интолерантное внутриглазное давление при глаукоме // Волгоград. – 1991
7. Беляев В.С. Операции на роговой оболочке и склере // М. – Медицина. – 1984
8. Волков В.В. з співавт. Глаукома, преглаукома, офтальмогипертензия // Ленинград. – 1985
9. Горбань А.И., Джалиашвили О.А. Микрохирургия глаза. Ошибки и осложнения // Санкт-Петербург. – Медицина. – 1993
10. Зайцева Н.С. Трахома // М. – Медицина. – 1976
11. Зайцева М.В. Пластическая офтальмохирургия // М. – Медицина. – 1980
12. Калахан А.И. Хирургия глазных болезней // 1963
13. Калинин А.П., Можеренков В.П., Прокофьева Г.Л. Офтальмоэндокринология // М. – Медицина. – 1998
14. Каспаров А.А. Офтальмогерпес // М. – Медицина. – 1994
15. Ковалевский Е.И. Профилактика слабосидения и слепоты у детей // М. – Медицина. – 1991
16. Комаров Ф.И., Нестеров А.П., Марголис М.Г., Бровкина А.Ф. Патология органа зрения при общих заболеваниях // М. – Медицина. – 1982
17. Котелянский Э.О. Внутриглазные опухоли // М. – Медицина. – 1974
18. Краснов М.М. Микрохирургия глаукомы // М. – Медицина. – 1980
19. Нестеров А.П. з співавт. Внутриглазное давление (физиология и патология) // М. – Медицина. – 1974
20. Пильман Н.И. Исправление косоглазия у детей // Киев. – 1979
21. Пучковская Н.А. з співавт. Основы офтальмоэндокринологии // М. – Медицина. – 1977
22. Сапрыкин П.И. Лазеры в офтальмологии // Саратов. – 1982
23. Сергиенко Н.М. Клиническая рефракция человеческого глаза // Киев. – 1975
24. Сергиенко Н.М. Интраокулярная коррекция // Киев. – 1990
25. Сидоров Э.Г., Мирзаянц М.Г. Врожденная глаукома // Москва. – Медицина. – 1991

26. Федоров С.Н., Егорова Е.М. Хирургическое лечение травматических катаракт с интраокулярной коррекцией // М. – Медицина. – 1985
27. Хватова А.В. Заболевания хрусталика глаза у детей // Ленинград. – Медицина. – 1982
28. Ченцова О.Б. Туберкулез глаз // М. – Медицина. – 1990
29. Энциклопедический словарь медицинских терминов. Под редакцией Б.В.Петровского // Москва. – 1982
30. Kanski J.J. Clinical Ophthalmology // London. – 1997

Голова приймальної комісії
завідувач кафедри офтальмології

С. О. Риков